

Sextiotalet i dag: Musik och minne

Hur ser vi i dag egentligen tillbaka på sextiotalet och speciellt då populärmusiken från detta decennium? Vad vi gör av och med dem i dag? Det handlar om olika sätt att binda samman nuet med gårdagen, gårdagen med nuet och kanske också rentav projisera in gårdagen i framtiden. Hur vi förhåller oss till gårdagen är långtifrån enkelt eller entydigt, hur vi väljer att minnas, vad vi minns och på vilket sätt vi minns. Jag ska redogöra för några tänkbara sätt att förhålla sig till sextiotalet och dess musik:

Det första sättet kan man kalla det pastischerande. Det handlar om en attityd där man försöker återskapa ett sextiotalsound så noggrant, exakt, autentiskt som möjligt. Ett exempel på denna attityd är en arbisgrupp från Vasa, Gubbrockarna som gjort stor succé i staden med sina Beatles- och Elvis-pastischer. Ledare för gruppen är Krister Kulju, f.d. medlem i ett av de första rockbanden i stan, The Wantons, som kom att representera mycket av det glada, häftiga, uppkäftiga, unga Vasa på sextiotalet.

Det andra sättet att förhålla sig till sextiotalet utgörs av det nostalgiserande. Ett visuellt exempel på en nostalgiserande attityd till sextiotalet är en bilaga som Valitut Palat gett ut – det finns också liknande bilagor om åtminstone 50- och 70-talen – *Unohtumaton 60 luku* där på pärmen Urho och Sylvi Kekkonen tittar ut genom ett fönster någonstans i Frankrike eftersom det under fönstret står Napoleon med versaler och Kekkonen håller handen i rocken, precis som Napoleon. Sextiotalet i broschyren framställs som både hopplöst och charmigt förlegat, svartvitt, fattigt, efterblivet, omöjligt att återvända till.

Från det nostalgiserande är steget till följande strategi, den tredje, den regressiva, inte särskilt långt. Jag vill betona att ingen av de här strategierna kanske i verkligheten återfinns i ren form utan att vi självfallet i vårt minnesarbete gladeligen blandar friskt mellan de olika minnesstrategierna. De är lätt att se att gränserna mellan de olika minnesstrategierna är rätt porösa. Men om vi letar efter regressiva minnesstrategier när det gäller sextiotalet tycks det finnas ett speciellt tydligt område: det mer eller mindre kultiska minnesarbetet kring tidigt avlidna hyllade rockartister (som Jimi Hendrix, Jim Morrison, Janis Joplin, Gram Parsons eller politiska kultfigurer från sextiotalet, typ bröderna Kennedy, Martin Luther King, Malxolm X, Che osv).

En fjärde, besläktad minnesattityd handlar om något som kunde kallas frysbox- eller Jurassic Park-modellen, ett slags nedfrysande och upptinande av centrala kulturella element, artefakter, symboler, artister från sextiotalet. Jag tänker då speciellt på sådana artister vilkas liv på något sätt för alltid tycks vara färgade av sextiotalet, som på något sätt mentalt och musikaliskt blivit fast, eller av sin fans hålls fastlåsta i sextiotalet. Rolling Stones och en mängd band från Liverpool och Manchester kan räknas in här. Andra liknande fenomen är James Bond-filmerna och easy listening-musik från sextiotalet.

En femte minnesstrategi kan man kalla den ironiserande hållningen. Vad gäller James Bond kan man hitta den i de nya Austin Powers-filmerna med Mike Myers. Också den speciella Bond-musiken har fått ironiska vinklingar, t ex i avantgardistiska jazzgruppen Sex Mobs Bond-pastisch och –parodi *Sex Mob Does Bond* (2001). Den stora maestron vad gäller ironisering och fikcionalisering av sextiotalet är nog Bob Dylan som ju i fjol utkom med sin självbiografi del 1, *Chronicles vol 1*.

En sjätte minnesstrategi utgörs av det retroaktiva greppet där gårdagsserfarenheterna används som ett slags bränsle i dagens värld. Marianne Faithfull, den en gång ”heta” sextiotalsflickan från The Swinging London, fotomodell, sångerska, flickvän till Mick Jagger, som genomled svåra problem med sprit och droger, kom igen som ett slags post-punk-sångerska med egen stark credibilitet fr o m skivan *Broken English* 1979 och har skördat stora framgångar på senare år.

Den sjunde minnesstrategin kunde kallas den restaurerade ruinen. Paradexemplet är Brian Wilsons *Smile*-projekt, det som var tänkt att utgöra en uppföljare till Beach Boys-skivan *Pet Sounds* från år 1966. *Smile* kom ut i fjol, 37 år försenad, både restaurerad och nyinspelad, en kombination av gammalt och nytt material. Att säga om skivan är ny, gammal eller nygammal är inte lätt.

En åttonde minnesstrategi kan kallas upprepningen, repriseringen, nästan lite tvångsmässig till sin karaktär. Det kan handla om slow motion-sekvenser i tv från sextioalet. Reprismaskinen visar skotten i Dallas, när Kennedy blir skjuten, eller när Lee Harvey Oswald och Bobby Kennedy blir skjutna. När Neil Armstrong stiger ner på månen. Bilden av svarta panterhälsningarna i Mexico OS 1968: två handsbeklädda sprinterarmar knutna mot den mexikanska skyn.

Minnesstrategi nr 9 kan kallas ikoniseringen av sextioalet. Kanske finns det ingen större och tydligare sextiotalsikon än Che Guevara. Två bilder är helt centrala för ikoniseringen av Che. Den ena är bilden av den revolutionära, framåtblickande Che i basker och den andra dödsbilden med sin Kristus-liknande ikonografi, tagen i den sydamerikanska djungeln år 1967.

Vi får också, som en ikoniseringseffekt, ett slags sextioalets egna minnesplatser eller kronotoper: Woodstock, både festivalen och filmen. San Francisco, speciellt Haight Ashbury-distriktet. En rad klubbar och studiolokaler som påminner om sextioalet. Också sextiotalsfilmer kan fungera som ett slags minnesplatser: Fellinis *8 1/2*, Richard Lesters *A Hard Day's Night*, Godards *Pierrot le fou*, Arthur Penns *Bonnie & Clyde* (som också hade betydelse för modet), Sergio Leones spaghetiwestern-trilogi, Ingmar Bergmans *Tystnaden*, samt alla dessa turistfilmer som på 60-talet fick ett verkligt uppsving: den brasilianska *Orfeu Negro* (som egentligen hade premiär redan år 1959), den grekiska *Aldrig på en söndag*, med handlingen förlagd till hamnstaden Pireus, *Kanonerna på Navarone*, *Zorba* och en rad andra turistfilmer. Musiken utgjorde ett speciellt viktigt element i nostalgifilmerna.

Det finns ännu en minnesstrategi som det till sist kan vara skäl att nämna, det som ofta uppfattas som en motsats till minnet, ihågkomsten, alltså glömskan eller nästan-glömskan. Allt det vi har glömt vad gäller sextioalet kanske ändå finns någonstans, i någon form, som nästan bortglömda minnesbilder eller som bortglömda artefakter på någon gammal vind, i någon källare, väntande på att någon ska återupptäcka dem.

Sven-Erik Klinkmann

Docent i folkloristik, särskilt populärkultur vid Åbo Akademi

Texten ingår i senaste numret av *Lärlust* (2/2005), utgiven av Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi. För redigerad version, se <http://www.abo.fi/fc/publ/larlust/LL-05-2.pdf>